VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

HE 228/2026 vp; Perustoimeentulotuen rahoitusosuuden laskuttaminen kunnilta

HALLINTOVALIOKUNTA 12.11.2026

Tausta

- Hallitusohjelma: Hallitus uudistaa kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuutta.
- Hallitusohjelma: Perustoimeentulotuen kustannukset on lähetettävä Kansaneläkelaitokselta kunnille läpinäkyvässä muodossa kuukausittaisena tiedonantona.
- Valtionosuusuudistuksen selvityshenkilöiden ehdotus siirtymisestä peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävästä perustoimeentulotuen rahoitusosuuden vähennyksestä erilliseen laskutusmenettelyyn.
- Kevään 2026 kehysriihi: Siirrytään vuoden 2029 alusta järjestelmään, jossa Kela laskuttaa kunnilta perustoimeentulotuen kuntaosuudet reaaliaikaisesti (2 kuukauden viive), nykyisen kahden vuoden viiveen sijaan.

Tavoitteet

- Ajantasaistaa perustoimeentulotukimenojen perintää sekä tuoda perustoimeentulotukimenot osaksi kunnan budjettiprosessia ja näin parantaa kunnan tietoisuutta kuntaan kohdistuvista perustoimeentulotukimenoista sekä kannustaa kuntaa ehkäisemään perustoimeentulotuen tarvetta.
- Yksinkertaistaa kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää poistamalla järjestelmästä vähennys, jolla ei ole suoraa yhteyttä peruspalvelujen valtionosuudella rahoitettaviin valtionosuustehtäviin.

Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuesta

- Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista on 50 %.
- Vuoden 2027 alusta lukien rahoitusosuus on kuitenkin 100 %, jos, jos hakija on 18–24-vuotias ja perheessä on vain 18–24-vuotiaita henkilöitä.
- Kela kohdentaa perustoimeentulotukea maksaessaan kustannukset siihen kuntaan, jonka alueella hakija tai perhe vakinaisesti oleskelee.

Rahoitusosuuden perintä voimassa olevan lainsäädännön mukaan

- Kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen menoista toteutetaan vähentämällä kunnan valtionosuutta määrällä, joka vastaa kunnan osuutta kuntaan kohdistuvasta vuositasolla maksetusta perustoimeentulotuesta.
- Kela ilmoittaa VM:lle huhtikuun loppuun mennessä edelliseltä vuodelta kuhunkin kuntaan kohdistuneen perustoimeentulotukimenon vuositasolla.
- Kunnan rahoitusosuus vähennetään peruspalvelujen valtionosuudesta maksuvuotta seuraavaa vuotta seuraavana vuonna (2 vuoden viive).

Ehdotus perintämenettelyksi

- Kela laskuttaisi kunnan rahoitusosuuden perustoimeentulotuesta kuukausittain (kunnan rahoitusosuus pysyy ennallaan).
- Kelan tulisi lähettää kunnalle lasku edellisenä kuukautena kuntaan maksetusta perustoimeentulotuesta seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä.
- Laskun eräpäivä olisi lähettämiskuukauden 28. päivä.
- Laskun yhteydessä Kela toimittaisi kunnalle laskun oikeellisuuden varmistamiseksi etuustietopalvelu KELMU:ssa
  - tuen hakijan yksilöintitiedot
  - tiedon siitä, millä perusteella hakijalle maksettu perustoimeentulotuki kuuluu kunnan rahoitusvastuulle
  - tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrän ja siihen kohdistuvan kunnan rahoitusosuuden
- Kelalla olisi oikeus luovuttaa tiedot oma-aloitteisesti salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä.

Voimaantulo ja siirtymäkausi

- Laskutusmenettelyyn siirryttäisiin vuoden 2029 alusta lukien.
- Siirtymän kustannusneutraalin toteutuksen varmistamiseksi tarvitaan kahden vuoden siirtymäkausi rahoitusosuuksien tarkistamiseksi
- Valtionosuuteen tehtäisiin vuosina 2029 ja 2030 perinnän ajoitusmuutoksesta johtuva tarkistus, jolla valtionosuudesta vuosina 2027 ja 2028 vähennetty rahoitusosuus tarkistettaisiin vastamaan kyseisinä vuosina maksettuun perustoimeentulotukeen perustuvaa rahoitusosuutta.
  - Vos-vähennys vuonna 2027 perustuu vuonna 2025 maksettuun perustoimeentulotukeen ja vuonna 2028 vuonna 2026 maksettuun perustoimeentulotukeen
  - Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään vuonna 2029 vähennys tai lisäys, sen mukaan onko vuonna 2027 valtionosuudesta vähennetty rahoitusosuus pienempi vai suurempi kuin vuoden 2027 maksettuun perustoimeentulotukeen perustuva rahoitusosuus. Vastaava tarkistus vuonna 2030 vuoden 2028 vähennyksen ja toteuman perusteella.
  - Siirtymäkauden tarkistusta laskettaessa 18-24 –vuotta täyttäneille maksetusta perustoimeentulotuesta otetaan huomioon 50 prosenttia, koska rahoitusosuuden nousu kompensoidaan erikseen

Perustoimeentulotuen laskutus ja siirtymäkauden tasaus

Vuosi	Perustoimeentulotukimenot koko maan tasolla	, josta kuntien rahoitusosuus	Nykytila: Valtionosuudesta tehtävä vähennys (t-2)	Vuodesta 2029 alkaen: Laskutus	Tasaus (= valtionosuudessa huomioitava määräaikainen vähennys tai lisäys)	
2022	662 248 822	331 124 411	….			
2023	686 762 544	343 381 272	….			
2024	722 055 636	361 027 818	-331 124 411			
2025	1 001 071 926	481 770 957	-343 381 272			
2026	1 069 000 000	534 500 000	-361 027 818			
2027	997 000 000	498 500 000*	-481 770 957		-481 770 957 - (-498 500 000) = -16 729 043	
2028	955 000 000	477 500 000*	-534 500 000		-477 500 000 - (-534 500 000) = 57 000 000	
2029	930 000 000	555 650 000**	0	-555 650 000	-16 729 043	Vos-vähennyksen ja toteuman erotus 2027
2030	920 000 000	549 700 000**	0	-549 700 000	57 000 000	Vos-vähennyksen ja toteuman erotus 2028

* 50 % rahoitusosuus 18-24-vuotiaista
** 100 % rahoitusosuus 18-24-vuotiaista

-2 081 350 000 €

-2 081 350 000 € = kustannusneutraali vaikutus

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta poistuu kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuutta vastaava vähennys. Vuonna 2029 kunnan peruspalvelujen valtionosuuden taso kasvaa **534,5 miljoonalla eurolla**. Kuntakohtaisesti peruspalvelujen valtionosuuden lisäys vastaa vuonna 2028 tehtyä vähennystä.
- Vuosina 2029 ja 2030 valtionosuuksissa otetaan huomioon siirtymäkauden tasauserä. Yksittäisen kunnan näkökulmasta valtionosuuden siirtymäkauden tasauserä voi olla joko positiivinen tai negatiivinen. Yksittäisen kunnan tasaus riippuu kuntakohtaisesta perustoimeentulotukimenojen toteumasta, kun valtionosuudesta tehdyn vähennyksen ja kunnan toteuman erotusta tarkastellaan.

Vaikutukset kuntiin

- Lisää vähäisessä määrin taloushallinnollista työtä
  - 12 laskua/vuosi
  - Varautuminen talousarviossa ja mahdolliset talousarviomuutokset
- Toimeentulotukimenojen läpinäkyvyys lisääntyy.
- Lisää kuntatalouden suhdanneherkkyyttä.

Ennakoiden maksaminen Kelalle perustoimeentulotukimenoihin

- Kela käyttäisi kunnilta saamaansa rahoitusosuutta perustoimeentulotuen maksamiseen.
- Valtio/STM maksaisi Kelalle kuukausittain ennakkoa.
- Valtion maksuosuuden lisäksi valtio/STM maksaisi Kelalle ennakkona 20 % kuntien rahoitusosuuden arvioidusta vuosikustannuksesta.
  - Laskutusmenettelyyn siirryttäessä Kelan maksuvalmius tammi- ja helmikuun 2029 osalta olisi kokonaan turvattava valtion maksamilla ennakoilla.
  - Perustoimeentulotukimenoissa kuukausikohtaista vaihtelua
- Kelan maksuvalmius perustoimeentulotuen maksamiseen oltava turvattu kaikissa tilanteissa.

Määrärahavaikutukset, vuosimuutokset

		2029	2030	2031
28.90.30	ptt-vähennyksen poistuminen	534 500 000		
28.90.30	siirtymäkauden järjestely	-16 729 043	57 000 000	-57 000 000
33.10.57	rahoituksen vähennys, arvioitu kuntien osuus 2029	-555 650 000		
33.10.57	20 % arvioidusta kuntien rahoitusosuudesta	111 130 000	-1 190 000	XX €

- Kelalle kertaluonteisia tietojärjestelmäkustannuksia n. 400 000 euroa ja vuosittaisia ylläpitokustannuksia n. 100 000 euroa.